



# NORGES HØYESTERETT

Den 29. november 2017 avsa Høyesterett dom i

**HR-2017-2257-A, (sak nr. 2017/1570), straffesak, anke over dom,**

I.

A

(advokat Per S. Johannessen)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(førstestatsadvokat Lars Fause)

II.

Arctic Fishing

(advokat Oddbjørn Slinning – til prøve)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(førstestatsadvokat Lars Fause)

## S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Falch**: Saken gjelder fangst av snøkrabbe på norsk kontinentalsokkel i Smutthullet i Barentshavet. Spørsmålet er om straffereglene i havressursloven som forbyr slik fangst uten norsk tillatelse, strider mot Norges folkerettslige plikter etter den nordøstatlantiske fiskerikonvensjonen (NEAFC-konvensjonen).
- (2) Arctic Fishing er et litauisk rederi som driver fiske og fangst, blant annet av krabber. Selskapet eier og driver fartøyet Juros Vilkas. A var skipper om bord på fartøyet.
- (3) Politimesteren i Finnmark utstedte 18. juli 2016 inndragningsforelegg mot Arctic Fishing på 2 500 000 kroner for brudd på havressursloven § 61, jf. § 16, jf. forskrift om forbud mot fangst av snøkrabbe § 1. Politimesteren utstedte samme dag også forelegg mot A på 15 000 kroner for brudd på de samme bestemmelsene. Grunnlaget er i begge foreleggene beskrevet slik:

**"I perioden 25. mai til 16. juli 2016 fangstet A som skipper på Juros Vilkas, reg no KL 874, i alt 80 340 kg snøkrabbe på norsk kontinentalsokkel uten tillatelse til det. Fangstverdien på fangsten var NOK 2 530 710."**

- (4) Foreleggene ble ikke vedtatt. De ble deretter oversendt Øst-Finnmark tingrett, som 24. januar 2017 avsa dom med denne domsslutningen:
- "- A, født 00.00.1960, frifinnes.**
- Arctic Fishing frifinnes."**
- (5) Tingretten fant det bevist at fartøyet hadde fangstet snøkrabbe i Smutthullet i Barentshavet på norsk side av delelinjen mot Russland, slik det for øvrig er beskrevet i foreleggene. Men tingretten kom til at dette ikke var straffbart fordi det skjedde i samsvar med tillatelse utstedt av litauiske myndigheter. Forbudet i den nevnte forskriften fikk da ikke anvendelse, fordi det "strider mot Norges forpliktelser etter NEAFC-konvensjonen og NEAFC Scheme of Control and Enforcement, jf. straffeloven (2005) § 2".
- (6) Politimesteren anket dommen til Hålogaland lagmannsrett. Anken gjaldt lovanvendelsen. Lagmannsretten avsa 28. juni 2017 dom med denne domsslutningen:
- "Tingrettens dom med hovedforhandling oppheves for begge de tiltalte."**
- (7) Lagmannsretten kom til at tingrettens dom bygget på feil lovanvendelse. Begrunnelsen var at NEAFC-konvensjonen ikke begrenser de rettighetene statene er gitt i havrettskonvensjonen. Den gir Norge eksklusiv rett til ressursene på kontinentalsokkelen. Det er derfor ingen motstrid mellom de norske reglene og NEAFC-konvensjonen.
- (8) *Arctic Fishing og A* har anket dommen til Høyesterett og påstått tingrettens dom stadfestet. Anken gjelder lovanvendelsen. Kjernen i argumentasjonen er at fangst av snøkrabbe er omfattet av NEAFC-konvensjonen, og at den tilknyttede NEAFC Scheme of Control and Enforcement (NEAFC-scheme) får anvendelse på slik fangst når den skjer på kontinentalsokkelen utenfor den økonomiske sonen. Da følger det av NEAFC-scheme artikkel 4 at fartøyets flaggstat utsteder fangstillatelse, noe Norge er forpliktet til å respektere.
- (9) *Påtalemyndigheten* gjør gjeldende at lagmannsrettens dom er riktig. Verken NEAFC-konvensjonen eller NEAFC-scheme innskrenker de suverene rettigheter Norge har på sin kontinentalsokkel etter havrettskonvensjonen artikkel 77.
- (10) *Jeg er kommet til* at ankene må forkastes.
- (11) Det er ikke tvilsomt at de fangsthandlinger som foreleggene beskriver, og som tingretten har funnet bevist, er straffbare etter norske regler. Det heter i § 1 i forskrift om forbud mot fangst av snøkrabbe, slik den lød i 2016, at "[d]et er forbudt for norske og utenlandske fartøy å fangste snøkrabbe i norske sjøterritorium og indre farvann, og på den norske kontinentalsokkelen". Fangsten skjedde på norsk kontinentalsokkel, jf. lov om undersjøiske naturforekomster § 1. Av forskriften § 2 følger at norske fiskerimyndigheter kan gi dispensasjon fra forbudet. Men slik dispensasjon hadde ikke Juros Vilkas.

- (12) Straffebestemmelsen fremgår av havressursloven § 61, hvor det heter at den som forsettlig eller uaktsomt "bryt føresegner som er fastsette i eller i medhald av ... § 16 ...", kan straffes med bøter eller fengsel i inntil ett år. Den aktuelle forskriften er fastsatt i medhold av lovens § 16.
- (13) Spørsmålet er derfor om handlingen likevel er straffri fordi reglene strider mot Norges folkerettslige forpliktelser. Havressursloven § 6 lyder:
- "Lova gjeld med dei avgrensingane som følger av internasjonale avtalar og folkeretten elles."**
- (14) Det samme fremgår av straffeloven (2005) § 2.
- (15) Det er derfor nødvendig å undersøke om det finnes noen folkerettslig regel som hindrer Norge i å straffe Arctic Fishing og A for de beskrevne fangsthandlingene.
- (16) Fangsten skjedde i Smutthullet, som er betegnelsen på et internasjonalt havområde i Barentshavet. Området avgrenses av de norske og russiske økonomiske sonene og av fiskevernsonen rundt Svalbard. Den vestlige delen av Smutthullet ligger på norsk side av den maritime delelinjen mot Russland, som er trukket i delelinjeavtalen mellom Norge og Russland fra 2010. Det var der fangsten ble tatt.
- (17) Juros Vilkas fangstet snøkrabbe (*Chionoecetes opilio*), som er en forholdsvis ny art i Barentshavet. Kommersiell fangst har funnet sted siden 2013, som visstnok var første året norske fiskerimyndigheter ga tillatelse til fangst av snøkrabbe i Smutthullet. Snøkrabben lever på havbunnen. Partene er enige om at den er en såkalt "sedentær art", det vil si en art som, når den høstes, er ute av stand til å bevege seg uten å være i konstant fysisk kontakt med havbunnen. Jeg bygger i fortsettelsen på denne enigheten.
- (18) I drøftelsen av folkeretten tar jeg utgangspunkt i *havrettskonvensjonen* – United Nations Convention on the Law of the Sea – fra 1982, som ble bindende for Norge i 1996. Av artikkel 77 nr. 1 til 3 følger at kyststaten har "suverene" og "eksklusive" rettigheter over sin kontinentalsokkel "for det formål å undersøke den og utnytte dens naturforekomster". Norges kontinentalsokkel strekker seg gjennom og forbi den norske delen av Smutthullet, jf. artikkel 76 og Kommisjonen for kontinentalsokkelens yttergrensers (CLCS') anbefaling fra 2009.
- (19) Naturforekomstene er i artikkel 77 nr. 4 beskrevet slik:
- "De naturforekomster som er omhandlet i denne del, omfatter mineralske og andre ikke-levende forekomster på havbunnen og i undergrunnen, samt levende organismer tilhørende sedentære arter, dvs. organismer som på det stadium da de kan utnyttes, enten er ubevegelige på eller under havbunnen eller ute av stand til å bevege seg uten å være i konstant fysisk kontakt med havbunnen eller undergrunnen."**
- (20) Det følger av det jeg har sagt, at Norge etter havrettskonvensjonen har en suveren og eksklusiv rett til å utnytte snøkrabben – som en "sedentær art" – i den norske delen av Smutthullet. Dette er partene også enige om. Konsekvensen er, etter artikkel 77 nr. 2, at ingen kan drive snøkrabbefangst i denne delen av Smutthullet uten uttrykkelig samtykke – "express consent" – fra Norge.

- (21) Partene er uenige om Norge har gitt et slikt samtykke gjennom sin deltakelse i *NEAFC-konvensjonen*.
- (22) NEAFC-konvensjonen – Convention on Future Multilateral Cooperation in Northeast Atlantic Fisheries – ble inngått i 1980 og endret i 2006, med virkning fra 2013. Norge har ratifisert konvensjonen og er part sammen med Russland, Den europeiske union (EU), Island og Danmark på vegne av Færøyene og Grønland. Litauen, som Juros Vilkas var registrert i og hadde sin tillatelse fra, utleder sine rettigheter etter konvensjonen fra EU.
- (23) I NEAFC-konvensjonens fortale erkjenner – "recognising" – partene de relevante reglene i havrettskonvensjonen. Det må bety at NEAFC-konvensjonen bygger på havrettskonvensjonens regler om kyststatens suverene og eksklusive rettigheter, herunder på kravet til uttrykkelig samtykke i den omtalte artikkel 77 nr. 2. Etter min mening innebærer dette at NEAFC-konvensjonen må fortolkes slik at de rettighetene partene etter havrettskonvensjonen har til naturforekomster på sine respektive kontinentalsokler, er i behold, med mindre noe annet klart fremgår av NEAFC-konvensjonen eller av regler gitt i medhold av den.
- (24) NEAFC-konvensjonens formål er etter artikkel 2 "to ensure the long-term conservation and optimum utilisation of the fishery resources" i konvensjonsområdet. Området omfatter etter artikkel 1 bokstav a det nordøstlige Atlanterhavet fra sør for Spania til nord for Grønland og Svalbard, og da helt inn til statenes kystlinjer. Fiskeriressursene som omfattes, er i artikkel 1 bokstav b definert slik at også sedentære arter er inkludert. De artene kom inn ved endringen som trådte i kraft i 2013. Snøkrabbefangst i Smutthullet ligger derfor innenfor konvensjonens anvendelsesområde.
- (25) NEAFC-konvensjonen inneholder selv ingen regler om utøvelse av fiske. Den inneholder derimot regler i artiklene 5 og 6 som tilrettelegger for at den kommisjonen som etableres etter artikkel 3 – Den nordøstatlantiske fiskerikommisjonen – kan gi anbefalinger om utøvelsen av fiske i konvensjonsområdet. Disse anbefalingene blir etter prosedyren som fremgår av artikkel 12, bindende for partene.
- (26) Beslutningsprosessen er vesensforskjellig avhengig av om anbefalingen gjelder fiske innenfor eller utenfor partenes jurisdiksjon. *Innenfor* en parts jurisdiksjon må vedkommende part ha anmodet om at det gis en anbefaling, jf. artikkel 6, og parten kan protestere innen visse frister etter at anbefalingen er vedtatt, med den virkning at den ikke blir bindende, jf. artikkel 12 nr. 3. Når disse reglene er fulgt, må det anses å foreligge et slikt uttrykkelig samtykke som havrettskonvensjonen artikkel 77 nr. 2 krever. Anbefalinger som skal gjelde *utenfor* partenes jurisdiksjon, krever ingen forutgående anmodning fra en part, jf. artikkel 5, men den binder likevel ikke den part som protesterer innen visse frister, jf. artikkel 12 nr. 2.
- (27) Det er ikke gitt noen bindende anbefaling om fangst av snøkrabbe etter NEAFC-konvensjonen artikkel 6, hvilket for øvrig heller ikke er gitt etter artikkel 5. Og Norge har aldri anmodet om at det skal gis en anbefaling om slik fangst. Det betyr at Norge på dette grunnlaget ikke har gitt noe samtykke til at fartøy med litauisk tillatelse kan fangste snøkrabbe i Smutthullet.
- (28) Jeg kommer så til *NEAFC-scheme*, som ble vedtatt av Den nordøstatlantiske fiskerikommisjonen i 2007. Jeg legger til grunn at reglene er gitt med hjemmel i

NEAFC-konvensjonen artikkel 8, selv om dette ikke fremgår av NEAFC-scheme selv. Konvensjonens artikkel 8 gir kommisjonen myndighet til å gi anbefalinger "concerning measures of control relating to fisheries", som blir bindende etter prosedyrene i artikkel 12. Dette innebærer at selv om NEAFC-scheme ikke er en konvensjon i seg selv, blir Norge folkerettslig bundet av reglene der så langt de er vedtatt innenfor de rammer og prosedyrer som NEAFC-konvensjonen fastsetter.

- (29) NEAFC-scheme fastsetter i artikkel 2 at den får anvendelse på "all vessels used or intended for use for fishing activities conducted on fisheries resources in the Regulatory Area". Dette området er i artikkel 1 bokstav b beskrevet som den del av konvensjonsområdet som "lie beyond the waters under the fisheries jurisdiction of Contracting Parties", hvilket tilsier at den får anvendelse på havområdene utenfor partenes økonomiske soner. Sedentære arter er inkludert gjennom artikkel 1 bokstav c. Dette kan indikere at NEAFC-scheme, etter sitt eget innhold, får anvendelse i Smutthullet, og da også på fangst av snøkrabbe. Jeg tar imidlertid ikke endelig stilling til dette spørsmålet. Det er ikke nødvendig for å nå det resultatet jeg er kommet til.
- (30) NEAFC-scheme inneholder en rekke regler om statenes informasjonssamarbeid, ulike kontrolltiltak statene må iverksette, samt krav til deres overvåkning og inspeksjon av det fisket som foregår og den fangst som leveres. Det er også gitt regler om hvilke tiltak statene må iverksette dersom de mistenker ulovlig fiske.
- (31) De ankende parter påberoper artikkel 4, og da særlig dens nr. 1 bokstav a. Regelen står i kapittel II om "Control Measures" og har denne ordlyden:
- "1. Each Contracting Party shall:**  
**a. authorise the use of fishing vessels flying its flag for fishing activities only where it is able to exercise effectively its responsibilities in respect of such vessels;"**
- (32) Her fastsettes en *begrensing* i flaggstatens rett til å gi fartøyer fangstillatelser: Flaggstaten skal avstå fra å gi slik tillatelse dersom den ikke er i stand til effektivt å utøve sine oppgaver overfor fartøyet. Regelen fastsetter derfor, i samsvar med kapitteloverskriften, et *kontrolltiltak*, som flaggstaten må utføre før den utsteder fangstillatelser. Resten av artikkel 4 inneholder flere plikter som påhviler flaggstaten på dette stadiet.
- (33) Jeg kan ikke se at det er noe grunnlag for å gi bestemmelsen et videre innhold – ut over sin ordlyd – slik de ankende parter reelt sett anfører. Bestemmelsen uttrykker ingen uttømmende regulering av konvensjonspartenes rett til å gi fangstillatelser i reguleringsområdet. De begrensinger som partene ellers måtte være bundet av, typisk i havrettskonvensjonen, er ikke berørt. Det innebærer etter min mening at konvensjonspartene, ved å vedta NEAFC-scheme artikkel 4, *ikke* ga det samtykket som er påkrevd etter havrettskonvensjonen artikkel 77 nr. 2 for at noen skal kunne utnytte naturforekomster på deres respektive kontinentalsokler.
- (34) Jeg kan heller ikke se at det finnes statspraksis som rokker ved denne forståelsen av NEAFC-scheme. Det er riktig som de ankende parter viser til, at forskriften om forbud mot fangst av snøkrabbe først fikk anvendelse på kontinentalsokkelen fra 22. desember 2015, og at det har foregått noe fangst på norsk side av Smutthullet også fra utenlandske fartøy før den tid. Men dette binder åpenbart ikke Norge eller andre konvensjonsstater til

å godta slik fangst også i fremtiden uten kyststatens samtykke. Norge, Russland og EU har dessuten i 2015 uttrykt at kyststatene, i tråd med de reglene jeg har gjennomgått, alene har rett til å utnytte snøkrabben på sine respektive kontinentalsokler. Og jeg kan ikke se at det svar som EU-kommisjonen ga til Europaparlamentet 15. juni 2017, innebærer at EU har inntatt en annen holdning til dette spørsmålet nå.

- (35) Jeg har på denne bakgrunn kommet til at Norge ikke er underlagt noen folkerettslig plikt til å godta snøkrabbefangst i Smutthullet fra litauisk fartøy uten norsk tillatelse. Forskrift om forbud mot fangst av snøkrabbe § 1 skal derfor anvendes etter sitt eget innhold.
- (36) Dette innebærer at tingrettens dom bygger på uriktig lovanvendelse. Da var det riktig av lagmannsretten å oppheve tingrettsdommen. Ankene må derfor forkastes.
- (37) Jeg stemmer for denne

D O M :

Ankene forkastes.

- (38) Dommer **Bull:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (39) Dommer **Indreberg:** Likeså.
- (40) Dommer **Webster:** Likeså.
- (41) Justitiarius **Øie:** Likeså.
- (42) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Ankene forkastes.

Riktig utskrift bekreftes: